

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๒๔๕/๒๕๖๗

เรื่อง สัญญาทางปกครอง : สัญญาจ้างผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ/การตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการเข้าดำรงตำแหน่งผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ

: การพ้นจากตำแหน่งโดยผลของกฎหมาย (การตรวจสอบลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการเข้าดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ถือเป็นการบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง เพราะคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าว เป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาในขณะที่บุคคลเข้าดำรงตำแหน่ง เมื่อบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งแต่ปรากฏว่าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งนั้นมาตั้งแต่ต้นในทางนิตินัยแล้ว บุคคลดังกล่าวต้องพ้นจากตำแหน่งโดยผลของกฎหมายทันที ดังนั้น การตรวจสอบลักษณะต้องห้ามในการเข้าดำรงตำแหน่งข้างต้น จึงต้องตรวจสอบย้อนหลังไปถึงวันที่มีการทำสัญญาจ้างอันเป็นวันเข้าดำรงตำแหน่ง แม้ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นภายหลังจากการทำสัญญาจ้างแล้วก็ตาม)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ (มาตรา ๒๒)

๒. พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๑๘ (มาตรา ๘ ตี (๗))

๓. ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ (ข้อ ๙๒)

แม้ว่าปัญหาการบังคับใช้กฎหมายให้มีผลย้อนหลังอันเป็นโทษแก่บุคคล จะเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งศาลปกครองมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตามข้อ ๙๒ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ก็ตาม แต่การตรวจสอบลักษณะต้องห้ามของผู้ฟ้องคดีในการดำรงตำแหน่งผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ไม่ใช่การบังคับใช้กฎหมายย้อนหลังแต่อย่างใด เพราะคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการเข้าดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาในขณะที่บุคคลเข้าดำรงตำแหน่ง เมื่อบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งแต่ปรากฏว่าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งนั้นมาตั้งแต่ต้นในทางนิตินัยแล้ว บุคคลดังกล่าวต้องพ้นจากตำแหน่งโดยผลของกฎหมายทันที การแก้ไขให้บุคคลข้างต้นกลับมามีคุณสมบัติหรือกลับเป็นไม่มีลักษณะต้องห้ามในภายหลัง จึงเป็นกรณีที่ไม่สามารถกระทำได้ เพราะหากกระทำได้ ก็จะทำให้คุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามที่กฎหมายกำหนดไว้กลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่ใช่สาระสำคัญ ดังนั้น การตรวจสอบว่าผู้ฟ้องคดีมีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทยหรือไม่ จึงต้องตรวจสอบย้อนหลังไปถึงวันที่ผู้ฟ้องคดีเข้าดำรงตำแหน่ง คือ วันที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑) ทำสัญญาจ้างผู้ฟ้องคดี ทั้งนี้ แม้ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามของผู้ฟ้องคดีจะเกิดขึ้นภายหลังจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑

ทำสัญญาจ้างผู้ฟ้องคดีแล้วก็ตาม แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ในฐานะคู่สัญญาก็ยังมีอำนาจตรวจสอบลักษณะต้องห้ามของผู้ฟ้องคดีย้อนหลังไปถึงวันที่มีการทำสัญญาจ้างได้ และเมื่อผู้ฟ้องคดีมีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทยตามมาตรา ๘ ตรี (๗) แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๑๘ และมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตั้งแต่วันที่ทำสัญญาจ้างผู้ฟ้องคดีจึงต้องพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวโดยผลของกฎหมายทันที

คำสำคัญ : สัญญาทางปกครอง/สัญญาจ้างผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ/พ้นจากตำแหน่งโดยผลของกฎหมาย/คุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้าม/การบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง/ปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน